

Rahola sense secrets

Durant més de trenta anys, la figura de Carles Rahola va haver de ser silenciada. A poc a poc, el seu nom prohibit va començar a sorgir entre la boira, però només es podia parlar d'ell com a escriptor o historiador, deixant de banda qualsevol referència a la seva significació política i encara més a les circumstàncies de la seva mort, que, segons el certificat oficial de defunció, havia estat deguda a un «colapso cardíac».

Amb l'arribada de la democràcia, les coses que havien passat es van poder dir pel seu nom, però els fets estaven envoltats de molts silencis, de paraules mig dites i de sobreentesos que en algun cas van ser també malentesos. Vam tardar a conèixer el text sencer de la sentència que el va condemnar a mort, però encara era prohibida la consulta dels arxius oficials on es trobava, íntegra, la documentació de la causa seguida contra l'escriptor. La primera persona que, després de molts intents, ha aconseguit d'accedir a aquests papers ha estat Josep Benet, i és ell el qui finalment ha pogut escriure, amb la precisió, el rigor i la intenció que el caracteritzen, la crònica sencera sobre els dies finals de Rahola: el llibre *Carles Rahola, afusellat*, aparegut al cap de seixanta anys —i ja són anys!— de la seva immolació davant les tàpies del cementiri de Girona.

Fins ara coneixíem l'actitud de Rahola durant l'estada a la presó, però no sabíem res, en canvi, de les interioritats del procés seguit contra ell. Desconeixíem el fil secret del procediment que, al marge de tota garantia jurídica, va desembocar en un consell de guerra sumaríssim d'urgència, «bàrbara invenció» que el franquisme aplicava en els territoris que anava ocupant i que, segons Benet, «és un dels crims majors comesos per aquest règim».

Ara, però, ja no resten secrets. Sabem que «uns militars convertits en jutges en un territori que acabaven de conquerir» van demanar informes a la policia i a la Guàrdia Civil, que van prendre declaració personal o per escrit a nombrosos testimonis —tots, menys un, favorables— i que van elevar tot aquest material al Consell de Guerra Permanent de Girona. Sabem que el reu només va tenir dret a designar un defensor militar i que unes hores més tard ja es celebrava el judici. Sabem que el president del tribunal va emetre un vot particular perquè dissentia de la condemna a mort, «estimándola excesiva», fet absolutament excepcional en aquells moments represius.

Sabem que, davant els arguments aportats per alguns amics influents, l'auditor de guerra de Catalunya, en un gest igualment insòlit, va decidir que la mateixa auditoria adreçés al general Franco una proposta de commutació de la pena aplicada a Rahola, «dadas las características que perfilan su personalidad a través de la prueba de autos». Sabem que algú que podia fer-les va intentar diverses gestions per parlar directament amb Franco, i que totes van ser endebades. Sabem que, malgrat tots els esforços, la sentència es va executar, ratificada prèviament per l'indispensable «enterado», la fatídica lletra E posada en llapis vermell per la mà del general al peu de la resolució.

Ara que ho sabem tot, constatem amb Josep Benet que «Rahola no fou víctima d'un escamot més o menys incontrolat de militars o civils, ans al contrari, ho fou de la repressió judicial oficial franquista». A la llum d'aquestes dades definitives, la figura de Carles Rahola pren, més que mai, el tràgic i exemplar valor de símbol que el fa entrar per la porta gran a les pàgines de la nostra història.

Biblioteca Universal Empúries

Josep Benet
Carles Rahola, afusellat

El llibre de Josep Benet sobre els últims dies de Rahola.